

В. С. Лозовий

(м. Київ)

ІСТОРІЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИКИ РОСІЇ

У статті з'ясовано, що у Росії позитивна міфологія Другої світової війни (Великої Вітчизняної війни) використовується для формування національної ідентичності, легітимації владної політики, консолідації та мобілізації суспільства навколо авторитарного режиму, висунання претензій на статус наддержави та геополітичні впливи.

Зазначено, що міф перемоги у Великій вітчизняній війні використовується Кремлем як концептуальна основа для пояснення та тлумачення подій гібридної війни в Україні. Крізь призму подій 75-річної давнини сприймаються сучасні політичні події. Анексія Криму, агресія на Сході України, загострення відносин із західними країнами, все це подається як боротьба Росії з «фашизмом» і її традиційне протистояння підступним, експансіоністським планам Заходу, які цей «фашизм» породжують. У Кремлі вважають, що історична політика західних держав використовується ними для об'ярнування власних геополітичних інтересів, на протидію інтересам Росії. Відповідно Росія бореться за історичну правду щоб відстояти свої законні права, раніш забезпечені нормами міжнародного права та визнаними угодами з іншими державами, що були укладені у результаті історичних, у тому числі її воєнних подій 75 років тому.

Констатується, що після розвалу комуністичної системи з'явилася нова інтерпретація подій пов'язаних з Другою світовою війною, яка проводить знак рівності між нацистською Німеччиною і Радянським Союзом і ставить під сумнів право радянського народу вважати себе «визволителем Європи», оскільки розглядає післявоєнну політику СРСР у Центрально-Східній Європі як нову окупацію або повне обмеження суверенітету. Росія як правонаступник СРСР називає такі твердження фальсифікацією історії, яка шкодить її геополітичним інтересам і різко опонує їм, що призводить до «історичних війн» та міждержавної напруги. Зроблено висновок, що маніпулювання історичною пам'яттю є потужним знаряддям боротьби за геополітичні впливи.

Ключові слова: Росія, Україна, геополітика, Друга Світова війна, Велика Вітчизняна війна, перемога, фашизм, міфологія війни, маніпулювання.

Друга світова війна ще й зараз хвилює багатьох, оскільки її наслідки відчуються дотепер. 2020 рік проходить під знаком 75-річчя перемоги над нацизмом та закінчення Другої світової війни. Наближення цієї дати ще в 2019 році викликало нову хвилю різних історичних інтерпретацій, дискусій, полеміки та напруги між державами. Але в Росії ця тема найбільше політизується.

Чому саме тема Другої світової війни (у російському варіанті – Великої Вітчизняної війни) найчастіше використовуються Кремлем як інструмент внутрішньої та зовнішньої політики? Науковці пояснюють це тим, що з усієї російської історії перемога у Великій вітчизняній війні є одним з небагатьох епізодів минулого, придатного для політичного використання за критерієм бачення події (і себе в цій події) у позитивному світлі. Велика вітчизняна війна інтерпретується у Росії як велична місія звільнення радянською армією Європи від всесвітнього зла – нацизму та фашизму.

Міф «Великої Вітчизняної війни» і «Великої Перемоги» є базовим державно-консолідуючим міфом сучасної Росії. Символ «Великої Перемоги» завдяки його інтенсивному політичному використанню, з одного боку, і вкоріненості у масовій свідомості, з іншого, виступає у якості важливого підґрунтя сучасної російської ідентичності [1].

Тема війни, значима також для конструювання національно-державних ідентичностей України та більшості європейських країн, тому вона стала грати важливу роль у міжнародній символічній політиці, перетворюючись на об'єкт жорсткого суперництва інтерпретацій. Цим пояснюється наполегливість Москви у «війнах пам'яті», що розгорнулися у Центрально-Східній Європі в останні десятиліття. Після декларування правлячою верхівкою Росії повернення статусу наддержави, історія СРСР виявилася політично придатною для Кремля, насамперед як історія великої держави з якою рахувалися у світі. Так пам'ять про Другу світову війну стала ареною політичної боротьби і вагомою ставкою в геополітичній грі.

Окремі аспекти зазначеної проблеми висвітлювалися В. В'ятровичем, С. Грабовським, В. Гриневичем, А. Портновим, Я. Грицаком, О. Штоквишем, В. Тилішаком тощо. Проте тема використання Росією геополітичного контексту подій Другої світової війни потребує подальшого дослідження.

Мета статті – визначити ключові аспекти інтенсивного використання Росією подій Другої Світової війни як інструменту геополітики, проаналізувати особливості маніпуляції ними.

Історія в Росії традиційно використовувалася для легітимації влади та її політики, як у країні, так і на міжнародній арені. Оскільки головним чинником легітимності є Велика вітчизняна війна, протягом останніх років у Росії святкування перемоги СРСР надзвичайно політизується. Підкреслюється провідна роль російського народу у поразці Німеччини, а участь інших народів СРСР (зокрема і українського) у війні розглядається як другорядна. Применшується внесок західних союзників у перемогу. Для сучасних росіян – Росія бачиться країною-мученицею (27 млн. загиблих) і країною-переможницею.

Зараз російська влада все більше повертається до радянських інтерпретацій історії Великої Вітчизняної війни, викорис-

товуючи їх для вирішення сучасних завдань. Усередині країни режим В. Путіна зайнятий зміцненням своєї влади. З цією метою Кремль наполегливо захищає «священну пам'ять перемоги» у Великій вітчизняній війні. Особливий наголос робиться на тих аспектах історії, які, з точки зору сучасних політиків, могли б допомогти їм зконсолідувати суспільство навколо авторитарного лідера. Йдеться про пропаганду «єднання» правителів та народу. Особливо популяризується Сталін як державний діяч. У російській масовій свідомості образ «Перемоги» пов'язаний із зображенням «твердої та ефективної» влади на чолі з сильним лідером Сталіним, національною єдністю навколо вождя. Він створив державу, яку всі боялися. І міжнародну систему, яка дозволяла нав'язувати свої інтереси іншим країнам. Все це особливо важливе для В. Путіна сьогодні. Пропаганда переконує, що як і в період війни, перетворити країну на одну з найпотужніших держав можливо лише завдяки сильній владі та амбітній державі, і саме таку політику втілює В. Путін. Водночас інформація про злочини тоталітаризму та роль радянської держави у трагедії народів СРСР та Європи замовчується.

Присутність значних рудиментів радянського минулого в ідентичності сучасної Росії тягне за собою важливі наслідки для міжнародної політики. Авторитарна політична система, на чолі якої стоїть «мудрий і сильний національний лідер» вимагає наявності «великої ідеї» і такою ідеєю стала ідея геополітичного реваншу, відновлення світового впливу Росії. Пропаганда історії «Великої Перемоги» формує імперський погляд на світовий порядок, мілітаризацію свідомості, що виражається у гаслі «можемо повторити», тобто перемоги у новій війні. Досвід війни повністю відповідає сьогоднішньому агресивному сприйняттю реальності частини росіян, які підтримують експансіоністську політику Кремля.

Для консолідації та мобілізації російського населення навколо свого режиму Путін нагнітає атмосферу політичного протистояння з «ворожим Заходом» та тими країнами, які за твердженням Кремля виступають його «інструментом у антиросійській боротьбі» – передусім Україною.

У російській історії відомі прецеденти, коли можновладці свої внутрішні проблеми розв'язували за рахунок зовнішньої експансії. Після того як Кремль анексував Крим, розпочав війну на Донбасі, в Росії вдалося роздмухати патріотичну істерію, відволікти суспільство від важливих життєвих проблем, викликати значне занепокоєння в Європі і дещо задовольнити власні комплекси щодо величчя та геополітичного домінування. Приєднання до Росії Криму подали російському народу як успішний крок з відновлення наддержави.

Для легітимації проектів пострадянської інтеграції та «стратегічного партнерства» колишніх республік СРСР, важливим символічно-пропагандистським ресурсом стала пам'ять про

«спільну Перемогу», а для посилення впливу в Європі, концепт «визвольної місії радянської армії». Кремль вважає, що це забезпечує РФ моральне право займати домінуюче становище в регіоні, а також додаткові можливості претендувати на лідерство в сучасній системі міжнародної безпеки.

Водночас «міф Великої Перемоги» також є в певній мірі проблематичним, оскільки уславлення героїзму радянського народу під час Другої світової війни неминуче тягне за собою необхідність оцінки сталінізму і післявоєнної політики СРСР щодо держав Центральної та Східної Європи. Кремль, оспівуючи Велику вітчизняну війну як величний подвиг та самопожертву, що ніс народам визволення, вибілюючи сталінський тоталітаризм, маніпулює історичними фактами та інтерпретує їх так як вигідно путінському режиму. Виправдовується радянсько-нацистський пакт, який дозволив разом з німецьким союзником знищити Польщу, окупувати країни Балтії, напасти на Фінляндію. Тиражується інформація про українських та прибалтійських колаборантів, але майже ніколи не згадується про Власовську армію, Локотську республіку та інші російські колаборанські підрозділи, а також масове дезертирство, здачу в полон, помилки радянського командування під час війни, що призводили до величезних втрат.

Росія традиційно використовує історичні факти для надання правомірності своїм політичним діям, зокрема й щодо України. Ще з імперських часів Київська Русь розглядалася як колиска російської державності, стверджувалося, що українці та росіяни один народ. Відтак концепція «збирання руських земель», визволення братів, стала історичним обґрунтуванням політики російської і радянської експансії. Відтак, російська пропаганда пояснює військову операцію армії СРСР на території Польщі у вересні 1939 року як місію захисту українців та білорусів, що проживали на цих землях. Схоже Росія виправдовувала свою анексію Криму. У промові присвяченій приєднанню півострова до Росії, Путін знову звертається до історії Другої світової війни як інструменту легітимації анексії. Звичайно ж він згадує українських націоналістів, а характеризуючи тогочасну владу вдається до персоніфікованих історичних аналогій: «українські ідейні спадкоємці Бандери – поплічники Гітлера під час Другої світової війни» [2]. Тобто, українські націоналісти загрожували репресіями кримчанам і Росія приєднала Крим щоб їх захистити.

Російська влада перетворила ідею відродження фашизму в Україні в інструмент внутрішньої та міжнародної політики. Постійно акцентуючи тему «неонацизму», тиражуючи інформацію про «фашистів», кремлівська пропаганда ставить за мету: у внутрішньо-українському контексті розколоти країну і потрактувати діяльність сепаратистів як боротьбу з фашизмом; у внутрішньо-російському контексті створити образ ворога і викликати потребу з ним боротися; у зовнішньополітичному кон-

тексті зробити вразливими для критики позиції прихильників України за підтримку нібито «фашистського режиму».

Створюючи навколо Великої Вітчизняної війни мілітаристський культ, демонізуючи «українців-фашистів», проросійська пропаганда закладала ідеологічні засади антиукраїнських подій весни 2014 р. Сепаратистам не довелося вигадувати майже нічого нового, щоб виправдати захоплення влади, заклики до втручання Росії та розв'язування війни проти України [3]. Після перемоги Майдану нагнітання страху перед «українським фашизмом» легітимізувало дії заколотників та владу ДНР і ЛНР. Вони стверджували, що народ Донбасу мобілізувався саме на боротьбу з фашизмом, ставлячи на чільне місце пам'ять про Перемогу радянського народу у Великій Вітчизняній війні. У квазідержавках відбулося декілька «антифашистських» з'їздів, на яких стверджувалося, що «антифашистська боротьба в Новоросії – продовження боротьби радянського народу з фашизмом у роки Великої Вітчизняної війни» [4].

Не випадково події війни рясніють аналогіями з сучасністю. Риторика пов'язана з «Великою Вітчизняною війною» («карателі», «нацисти», «ополченці»), стала використовуватися для опису того, що відбувається в Україні.

Очевидним продовженням теми легітимізації претензій Росії на роль глобального геополітичного гравця є захист російської версії подій війни від критиків як поза країною, так і всередині неї.

Після декомунізації Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) і розвалу Радянського Союзу, Росія втратила геополітичний вплив. Державне будівництво посткомуністичних та пострадянських країн, їх просування в ЄС та НАТО поставило на порядок денний питання про нову інтерпретацію подій пов'язаних з Другою світовою війною, ревізію деяких її підсумків.

Згідно нової версії, два тоталітарні режими (нацистський та комуністичний) у 1939 р. підписали пакт про розподіл сфер впливу в Європі, що дало поштовх початку Другої світової війни. Тобто, вони обидвоє несуть відповідальність за розв'язання війни. Однак, лідери цих режимів дивилися на пакт як на тактичний хід і мали на меті власне домінування на континенті. Відповідно, нацисти підкоривши багато європейських країн і встановивши там режим терору, врешті напали на СРСР. Для демократичних країн Заходу, частина яких вже вела війну з Німеччиною, СРСР, не зважаючи, на свою тоталітарну систему, став природним союзником. Нацистська Німеччина, яка проводила політику геноциду та терору і стала уособленням абсолютного зла, зазнала поразки. Союзники США та Британія, піддавшись тиску потужного у воєнному відношенні СРСР, у Ялті та Потсдамі вимушені були визнати домагання Сталіна про поділ Європи на сфери впливу. Після того, низка країн Центральної та Східної Європи, або увійшли в СРСР (країни Балтії), або у них насаджено комуністичні режими

обмеженого суверенітету, що зараз ними трактується як повторна окупація. Надалі розпочинається «холодна війна» – потужне протистояння двох політичних систем – комуністично-тоталітарної і демократичної, яке закінчилося звільненням країн ЦСЄ з-під диктату СРСР, і врешті, розпадом самого СРСР. Таким чином, демократичний Захід здобув перемогу у боротьбі проти двох потужних тоталітарних систем, спочатку нацистської, а потім і комуністичної, і приніс народам Європи свободу і демократію. Пострадянську Росію, як правонаступницю СРСР, за прикладом переможеної післявоєнної Німеччини, закликали покаятися і спокутувати провини за злочинні дії проти низки європейських країн, а також провести повну декомунізацію самої Росії. Перемога СРСР над нацизмом (у Росії її фактично приватизували) була потужним засобом легітимзації її статусу великої держави і сфери впливу у Центрально-Східній Європі. Нові історичні інтерпретації щодо «звільнення» або «поневолення» цієї частини континенту Радянським Союзом і заяви, що режими Сталіна та Гітлера однаково злочинні, неминуче підривають статус СРСР як «визволителя Європи» і підважують той символічний капітал, на який могла б спертися Росія у своїх претензіях щодо впливу на європейську політику. Частина центрально й східноєвропейських країн використовують нову історичну інтерпретацію для обґрунтування своєї політики інтеграції в європейській структурі та НАТО з одночасними закликами до стримування експансіоністської Росії.

Україна також заявила, що під час Другої світової війни наша країна стала ареною протистояння «двох тоталітарних режимів». Таке тлумачення показує складність військово-політичної ситуації періоду воєнного протистояння, і поряд з героїчним аспектом війни, визначає її як національну трагедію поневолення. Воно підважує радянсько-російський наратив про «Велику вітчизняну війну» і міфологію «визвольної місії СРСР».

Напередодні 75 річниці перемоги над нацистською Німеччиною, на «історичному фронті» з новою силою розгорілася інформаційна війна. Різко негативно відреагував Кремль на резолюцію Європейського парламенту від 19 вересня 2019 р. «Про важливість європейської пам'яті для майбутнього Європи»[5]. Ця резолюція, серед іншого, засуджувала злочини, скоєні радянським тоталітарним режимом, звинувачувала СРСР (поряд із нацистами) у початку Другої світової війни.

Реакція Кремля підкреслює важливість розуміння історії Другої світової війни для внутрішньої та міжнародної політики Росії, оскільки пам'ять та історія розглядається як важливе суспільно-політичне поле битви за свідомість росіян та геополітичні впливи. Відтак, маніпулюючи фактами, Москва намагається дати відкоша політичним заявам, які інтерпретують минулі події таким чином, щоб завдати шкоди інтересам Росії, підважуючи наратив визволення Європи СРСР.

Путінський режим вважає, що розкриття історичної правди буде мати негативні наслідки для Росії. З одного боку – на стабільність її політичної системи. Прикладом слугувало викриття багатьох чорних сторінок історії СРСР, зокрема і Великої вітчизняної війни, у період перебудови, що продемонструвало злочинність тоталітарної системи, дискредитувало ідеологію радянської держави, викликало свідомісний колапс, і врешті призвело до її розвалу. З іншого боку – об'єктивні факти можуть зашкодити міжнародному іміджу та інтересам Росії. Адже за часів М. Горбачова було визнано існування пакту Молотова-Ріббентропа, який дав поштовх Другій світовій війні, визнано злочин у Катині, засуджено втручання у Чехословаччину в 1968 році тощо. Розкриваючи історичну правду, М. Горбачов відкрив шлях країнам Центральної та Східної Європи до адекватного трактування своєї національної історії, посилення антикомуністичних рухів, а відтак і до розвалу Варшавського блоку, виходу з-під контролю СРСР та зближення із Заходом.

Показовими є напружені стосунки Росії щодо інтерпретації історичних подій з Польщею і їх суперечка про відповідальність СРСР за початок Другої світової війни. Президент В. Зеленський заявив, що Україна підтримує позицію Польщі в історичній суперечці з Росією щодо злочинної змови тоталітарних режимів та відповідальності СРСР за початок Другої світової війни, що викликало різку заяву МЗС РФ [6].

Як зазначалося, сучасна російська політична ментальність (і керівництва і широкого загалу населення) базується на прагненні здобути міжнародно визнаний статус «великої держави» [7]. Переслідуючи цю мету, Москва висуває на перший план ті історичні факти, які підтримують цей статус, одночасно піддаючи критиці інтерпретації, здатні його підривати.

Кремль вважає, що для послаблення міжнародного статусу Росії найбільш запеклі атаки спрямовуються на підтримувані нею уявлення про Другу світову війну і Ялтинсько-Потсдамську систему. Причина полягає в тому, що саме ця система затвердила результати війни, поділивши Європу та світ на сфери впливу і зробила Радянський Союз другою світовою наддержавою з домінуючим геополітичним впливом у Європі. Нині, країни Заходу, які самі були партнерами в будівництві Ялтинсько-Потсдамської системи, відкрито ставлять під сумнів аспекти світопорядку зафіксовані у міжнародно-правових документах в інтересах СРСР, правонаступницею якого є Росія. Вони трактують похід у Європу армії СРСР не як визволення, а як «нове поневолення» країн, що опинилися в сфері радянського впливу. Ревізія згаданої системи, на якій будувався післявоєнний порядок у Європі, почалася ще Президентом США Дж. Бушем, який заявив, що доволінь кордони, накреслені диктаторами, будуть стерті, і «більше не буде Мюнхена, більше не буде Ялти» [8].

Інтерес Росії багато в чому полягає у збереженні, та якомога повнішому утриманні тих елементів системи міжнародних відносин, що склалися у результаті Другої світової війни, які дозволяли великим країнам мати свої виключні сфери впливу. Російський президент В. Путін, виступаючи в Ізраїлі на заході, присвяченому пам'яті Голокосту під час Другої світової війни, запропонував очільникам США, Китаю, Великобританії та Франції зустрітися для обговорення основних проблем міжнародних відносин (тобто встановлення нового світопорядку) [9]. Політологи трактують його слова як запрошення до нової «Ялти», яка б розділила світ на сфери впливу і зафіксувала як даність результати російської гібридної агресії проти України.

І насамкінець про уроки Другої світової війни і їх проекцію на сучасність. У промові на параді Перемоги 2012 р. В. Путін звернувся не лише до російського народу, але і до всього людства: «Всі ми зобов'язані пам'ятати, чому почалася війна, і аналізувати її уроки, адже вони як і раніше актуальні. І сьогодні хочу підкреслити: суворе дотримання міжнародних норм, поваги до державного суверенітету і самостійного вибору кожного народу – це одна з безумовних гарантій того, що трагедія минулої війни ніколи більше не повториться» [10]. Через два роки Путін продемонстрував ціну таких заяв в Україні.

Таким чином, маніпулювання історичною пам'яттю є потужним знаряддям управління суспільною свідомістю і інструментом панування владних еліт. У Росії, при В. Путіні позитивна міфологія Великої Вітчизняної війни використовується для формування ідентичності, легітимації владної політики, консолідації та мобілізації суспільства навколо авторитарного режиму, висування претензій на статус наддержави та геополітичні впливи.

В останній час міф перемоги у Великій вітчизняній війні приправлений імперсько-агресивною, мілітаристською риторикою використовується Кремлем як концептуальна основа для пояснення та тлумачення подій гібридної війни в Україні. Кризь призму подій 75-річної давнини сприймаються сучасні політичні події. Анексія Криму, агресія на Сході України, загострення відносин із західними країнами, все це подається як боротьба Росії з «фашизмом» і її традиційне протистояння підступним, експансіоністським планам Заходу, які цей «фашизм» породжують.

У Кремлі вважають, що історична політика західних держав використовується ними для обґрунтування власних геополітичних інтересів, на противагу інтересам Росії. Відповідно Росія бореться за історичну правду щоб відстояти свої законні права, раніш забезпечені нормами міжнародного права та визнаними угодами з іншими державами, що були укладені у результаті історичних, у тому числі й воєнних подій 75 років тому.

Після розвалу комуністичної системи з'явився нова інтерпретація подій пов'язаних з Другою світовою війною, що прово-

дить знак рівності між нацистською Німеччиною і Радянським Союзом і ставить під сумнів право радянського народу вважати себе «визволителем Європи», оскільки розглядає післявоєнну політику СРСР у Центрально-Східній Європі як нову окупацію або повне обмеження суверенітету. Росія як правонаступник СРСР називає такі твердження фальсифікацією історії, яка шкодить її геополітичним інтересам і різко опонує їм, що призводить до «історичних війн» та міждержавної напруги.

Список використаних джерел і літератури:

1. Эпоха развитого милитаризма. Лев Гудков: В массовом сознании россиян не осталось других точек опоры, кроме мифа о Великой Победе. URL: <https://novayagazeta.ru/articles/2019/05/09/80447-epoha-razvitogo-militarizma>
2. Обращение Президента Российской Федерации, 18 марта 2014 г., Москва. Президент России: Официальный сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/news/20603>
3. Максим Вихров. Как культ Победы помог начать войну на Донбассе. URL: <https://inforesist.org/kak-kult-pobedy-pomog-nachat-voynu-na-donbasse/>
4. Антифашистская борьба в Новороссии – 20 Мая 2015. URL: https://antifashist.org/news/antifashistskaja_borba_v_novorossii/2015-05-20-3078
5. European Parliament resolution on the 80th anniversary of the start of the Second World War and the importance of European remembrance for the future of Europe (2019/2819(RSP)). URL: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019>
6. У Кремлі відреагували на слова Зеленського щодо вини СРСР у початку Другої світової. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/zelenskiy-zvinuvativ-srsr-u-pochatku-drugoji-svitovoji-reakciya-kremlya-novini-ukrajini-50066777.html>
18. Великая держава. URL: https://www.levada.ru/tag/gordost/?category_name=press
7. На Ратушной площади Вильнюса Джорджа Буша приветствовали более 10 тысяч горожан. URL: <https://www.rosbalt.ru/main/2002/11/23/74986.html>
8. Свеча памяти не гаснет. Владимир Путин в Иерусалиме открыл памятник героям блокады Ленинграда и выступил на форуме памяти Холокоста. URL: <https://rg.ru/2020/01/23/vladimir-putin-vystupil-na-forume-pamiaty-holokosta.html>
9. Речь Владимира Путина на военном параде на Красной площади в Москве. URL: <https://rg.ru/2012/05/09/topol-site.html>

V. Lozovyi

History of the Second World War as an tool of Russian geopolitics

The article finds that in Russia the positive mythology of the Second World War (Great Patriotic War) is used to form identity, legitimize power policy, consolidate and mobilize society around the authoritarian regime, claim superpower status and geopolitical influences.

It is noted that the myth of victory in the Great Patriotic War is used by the Kremlin as a conceptual basis for explaining and interpreting the events of the hybrid war in Ukraine. Modern political events are

perceived through the prism of 75-year-old events. The annexation of Crimea, the aggression in eastern Ukraine, the aggravation of relations with Western countries, all present as Russia's struggle against "fascism" and its traditional opposition to the insidious, expansionist plans of the West that this "fascism" generates. The Kremlin believes that the historical policy of Western powers is used by them to justify their own geopolitical interests, as opposed to Russia's interests. Accordingly, Russia is fighting for the historical truth to defend its legal rights, previously enshrined in international law and recognized agreements with other states that were concluded as a result of historical, including military events 75 years ago.

It is stated that after the collapse of the communist system, a new interpretation of World War II-related events emerged, which marked equality between Nazi Germany and the Soviet Union and called into question the right of the Soviet people to consider themselves "Europe's liberators". in Central and Eastern Europe as a new occupation or a complete restriction of sovereignty. Russia, as the successor to the USSR, calls such allegations a falsification of history that harms and sharply opposes its geopolitical interests, leading to "historical wars" and interstate tensions. It is concluded that the manipulation of historical memory is a powerful tool in the struggle for geopolitical influences.

Key words: Russia, Ukraine, geopolitics, World War II, Great Patriotic War, victory, fascism, mythology of war, manipulation.

Отримано: 10.11.2020